

Üdvözlő beszéd a Magyar Hidrológiai Társaság 75. éves jubileumi közgyűlésén (Szeged, 1992. szeptember 6.)

Göncz Árpád,
a Magyar Köztársaság elnöke

Kivonat: A Magyar Köztársaság elnöke - a Magyar Hidrológiai Társaság 1990. október 16-i közgyűlését követően - 1992. szeptember 6-án immár másodszer vett részt és szólalt fel Társaságunk közgyűlésén. Szavai szerint: „A Magyar Hidrológiai Társaság képe úgy él bennem, amelynek alapító és formáló tagjai mindig is tudták a mértéket. Nem voltak híján sem a tudásnak, sem az alázatnak. Ezért is jellemezhető a társaság tudományos munkáját minden jobb időben a szakmai tárgyilagosság és előrelátás.” Elnökünk szavai megtisztelték munkásságunkat - mi is kívánunk törekvései számára eredményességet.

Kulcsszavak: Vízgazdálkodás, vízügyi történelem.

Kedves Hidrológus Barátaim! Hölgyeim és Uraim!

Tiszteletet parancsoló jubileumot jöttünk ünnepelni. És okulni is - természetesen - a tudós beszámolókból, előadásokból. A magyar vízügyi politika ágas-bogas kérdései kerülnek napirendre, ami számomra - aki csaknem egyidős vagyok a Magyar Hidrológiai Társasággal - figyelmeztetés: korunkban a legjámborabb tudományok is lépten-nyomon belegabalyodnak a politikába. Akár akarják azt tisztelt képviselői, akár nem. Manapság különösen így van ez - manapságon értsék akár az egész huszadik századot is -, mert a politikát alakító hatalom és ugyancsak politikát alakító ellenzéke bármely tudomány irányait is kijelölni szándékozik, eredményeit pedig érdekei szerint felhasználni. Tényt közlök ezzel, nem minősítek. Kérem, ne értsék félre. Hiszen rendjén is így van.

Már *Arisztotelész* mester is felismerte, hogy minden közösség valamiféle *közjó* megvalósulására szerveződik - tehát a politikai közösségek is -, a közjó azonban az általuk vallott közjó. És mivel „bizonyos tekintetben azoknak is igazuk van, akik az ellenkező állásponton vannak” - ugyancsak *Arisztotelész* fogalmazásával élve -, a mindenkori hatalomnak és a mindenkori ellenzéknek egyaránt megvan a maga „közjója”, s azok nem feltétlenül fedik egymást szakmailag sem. Sőt!

Vízügyes barátaim különösen jól tudhatják ezt, hisz a saját bőrükön érezhették és érezhetik, hogy míg jámbor tudományukat igyekeznek művelni tehetségük s legjobb tudásuk szerint, azok politikai értéke attól függően tűnik másnak, hogy melyik székértáborból pillantanak rá. A dunai vízlépcső-ügy talán még mindig a legfrissebb példa erre, hiszen lezárva nincs, az indulatok és a vélemények meg kavarnak. Így és ezért tűnhetnek hol az emberiségért nagy-nagy áldozatot hozó hősöknek, hol pedig az emberiség elleni bűntettek elkövetőinek a „vizesek”, akik egy, a társadalom által feladott leckét magas tudományos-műszaki színvonalon megoldottak.

Arra ugyan nem vállalkozhatom - még a Magyar Köztársaság elnökeként sem -, hogy ezzel az áldatlan ügygel kapcsolatban valami mindenek feletti igazságot kinyilatkoztassak. Magánvéleményemet pedig feltehetően hatalmi sugallattá változtatnák a szándékos félreértésre mindig hajlamosak. Annyit azonban most is el kell mondanom, amit két esztendővel ezelőtt már elmondtam

éppen a *Magyar Hidrológiai Társaság* akkori közgyűlésén. Nevezetesen azt, hogy igaztalanul és méltatlanul támadják a vízügyi szakembereket Bős-Nagymarosért. Az úgynevezett vízügyi lobby körültekintő, alapos munkát végzett. Korunk tudományos és műszaki színvonalának megfelelő. Ezért köszönet és tisztelet illeti meg, nem pedig gyalázás. A vízlépcső értelméről vagy értelmetlenségéről, hasznosságáról vagy haszontalanságáról már lehet vitázni. Az más kérdés. Sajnos, nem is annyira szakmai, mint inkább politikai.

Nem vigaszképpen, csupán tényként említem, hogy napjaink átalakuló magyar társadalmá és közéleté tele van politikai fogantatású szakmai, vagy szakmai fogantatású politikai vitákkal. A baj, persze, nem az, hogy van vélemény és ellenvélemény. Az jó. Az még önmagában a demokrácia legelemibb feltétele és eredménye. Az viszont már rossz - és mindenképpen hátráltatja az új Magyarország megteremtését -, hogy alig-alig sikerül valamiben konszenzusra jutni. Holott a magyar társadalom jelene és jövője nem áldatlan vitákat vár el tőlünk, hanem sokkal inkább hasznos, a valódi közjó érdekében született kompromisszumokat, melyek a kisebbségi véleményeket nemcsak tolerálják, hanem integrálják is. Meggyőződésem, hogy jelen helyzetünkben - gazdasági romlásunk és társadalmi feszültségeink növekedésének idején - hasznosabb volna a közös nevezőt keresni, mint a tényleges távolságokat vagy ellentéteket mesterségesen tovább nagyítani. És a demokráciára sem a vélt vagy valós többségi akarat erőszakos érvényesítése a jellemző - legalábbis az én felfogásom szerint -, hanem az empátia és a tolerancia a legmákszemnyibb véleménykülönbség másság iránt is. Félelem nélküli, azaz demokratikus társadalmat csak így tudunk kialakítani egy olyan térségben, ahol az antidemokratizmus már-már homéroszi jelzővé vált.

Kedves Barátaim!

A *Magyar Hidrológiai Társaság* 75 éves jubileuma arra is alkalom, hogy történelmi önvizsgálatot végezzenek. Önvizsgálatot mondok, mert mások vizsgálatában már profik vagyunk. Kis túlzással akár azt is mondhatom, hogy tízmillió más vizsgáló állampolgár él ebben az országban, akiknek mindegyike már minden létező vagy nem létező

leplet lerántott - másról. Csupán saját lelkiismeretünket takargatjuk szemérmesen. Holott ideje volna már ebből az osztársadalmi szemérméből kilépnünk - egyénként, testületként egyaránt, mert akkor saját hófehérségünk markánsan közelítene mások feketeségéhez, és csak az indokolt árnyalatok maradnának. A hiteles árnyalatok. És akkor szót is könnyebben érthetnék egymással.

Tiszteletbeli vízügyesként sincs jogom arra, hogy a magyar hidrológia tisztos lelkiismeretét vizsgáljam, avagy botcsinálta szaktörténészként a magyar hidrológia nem kevésbé tisztos múltját értékeljem. Sőt, ahhoz sincs kedvem, hogy eminens diákként elfűjjam a mai napra rendelt leckét, esetleg történelmi dicshimnusz formájában. Amit a továbbiakban mondani szeretnék, az egy Önökkel rokoszenvező műkedvelő hangos töprengése a tényekről vagy azok megítéléséről.

Az emberiség, sajnos, hajlamos arra, hogy ne együttélne kívánjon a természettel, hanem leigázza - vagy, miként finomabban kifejezték: átalakítására - törekedjen. Végtelen mohósággal. A trópusi őserdők nagy hányada már áldozatul esett a kapzsiságnak, más, hagymázás tervek - a folyók folyásirányának megváltoztatása - közös szerencsénkre nem valósultak meg. De összességében éppen eleget tettünk már környezetünk megromlásáért, és ha nem eszmélünk időben, utódaink hetediziglen bűnhődnek vétkeinkért. Azokért, melyekkel már nem egyszerűen komfortosabbá akartuk tenni életünket, hanem a természet urává és parancsolójává növekedni. Olykor brutálisan és értelmetlenül.

A vízügyes - amióta a vízügy tudománya csak létezik - mindig beavatkozott a természet eredendő rendjébe, ásatott bár öntözőcsatornát Mezopotámiában, építettett vízvezetékét a római városoknak, vagy csapoltatott le mocsarakat a magyar Alföldön. A leírásokból például pontos képünk van arról, hogy milyen lehetett a Tisza-szabályozás előtti alföldi táj. Ma már egy másik Alföldünk van. Teljesen megváltozott arculattal. Az átváltoztatás a vízügyesek műve. A Vásárhelyi Páloké. Terveik és munkájuk nyomán a régi vízvilág alásüllyedt az emlékezetben. De csaknem negyvenezer négyzetkilométernyi terület szabadult meg az árvizek átkaitól. Csaknem negyvenezer négyzetkilométernyi föld kerülhetett művelés alá, emberek százezreinek a megélhetését megkönnyítve.

Háládatlan és igazságtalan volna az az utókor, amelyik gyaláznia kezdené Kiss József és Kiss Gábor emlékét a Ferenc-csatomáért, Vásárhelyi Pálét az aldunai hajóvontató útért vagy a Tisza szabályozásáért, Kvassay Jenőét a hazai víziúthálózat kiépítéséért, Zsigmond Vilmosét az artézi fúrásokért, Sajó Elemérét a tiszalöki vagy Kertai Edét a kiskörei építkezésekért.

A magyar vízügy nagyjainak munkásságából talán a legfontosabbat tanulhatjuk meg: az arányérzéklet, a mértéket. Azt, hogy a bennünket körülvevő természeti táj meddig viseli, meddig viselheti el a művi beavatkozást és mikor kell meghallani jajsavát, amikor a végső határig elérteztünk. Mert van, létezik egy határ, amikor az alkotási vágy bennünk tobzódó kisördögét rövidre kell fogni és alázattal fejet hajtani a természet ősi törvényei előtt. Különbözik alkotásunk robolássá válik. Végzetesen.

A Magyar Hidrológiai Társaság képe úgy él bennem, amelynek alapító és formáló tagjai mindig is tudták a mértéket. Nem voltak híján sem a tudásnak, sem az alázatnak. Ezért is jellemezhettem a társaság tudományos munkáját minden jobb időben a szakmai előrelátás. Légyen bár szó a Balaton védelméről, a közműöllő veszélyes szétnyílásáról, a gyógy- és hévizek energiahasznosítási törekvéseiről, a környezet- és vízszennyezés keserű következményeinek megsejtéséről, azaz minden olyan, tudományos témaként is jelentkező ügyről, melyekben a vízügyesek csak hallathatták szavukat, de a döntést hozók csak azt hallották meg, amit meg akartak hallani. Az árat, persze, végső soron a magyar társadalom fizette meg. Sőt, nem egy esetben fizeti még ma is. Fizeti a jövőben is.

Rossz vagy jó politikai döntésekért a vízügyesek nem viselhetnek történelmi felelősséget. De - és talán erre ez a közgyűlés is alkalom -, ki-ki önmagába nézhet, hogy miként simult engedelmes eszközként a politika karjaiba. Olykor jobb szakmai meggyőződése ellenére. Vagy csupán azért, mert nem tudta önmagában rövid pórásra fogni hiúságát. Ismételtlen hangsúlyozni szeretném, hogy önvizsgálatra gondolok. Nem leleplezésekre, meacul-pázásra. Még csak nem is a múlt sajátosan divatos megtagadására vagy elítélésére. Minden egyes ember és minden intézmény jelene - a nemzet jelenéhez hasonlóan - csakis a higgadtan értékelt múltjával együtt teljes. Rossz és jó múltjával. Hiszen múltunknak - közelmúltunknak is - van rossz és jó öröksége. A jót pedig sem gyaláznia, sem elvetni nem szabad.

*Tisztelt Közgyűlés!
Hölgyeim és Uraim!*

Ismereteim szerint, amikor a közgyűlés 1917 februárjában úgy döntött, hogy a Magyarhoni Földtani Társulaton belül megalapítja a Hidrológiai Szakosztályt - a későbbi Magyar Hidrológiai Társaságot -, az alapítók hazánk hidrológiai és hidrogeológiai viszonyainak tanulmányozását és a hidrológiai tudományok fejlesztését tűzték célul maguk elé. Aligha vitatható, hogy nemcsak jó és nemes, hanem időt álló célt fogalmaztak meg.

Háromnegyed évszázadon át e társaság - a különböző viták, megpróbáltatások és tévedések ellenére - lényegében hű maradt a célhoz, s igazán fel nem becsülhető szolgálatot tett hazánk, nemzetünknek. Maradandó alkotások jelzik az Önök munkáját, míg nem kevésbé jelentős elméleti-tudományos tevékenységük jól nyomon követhető a nemzetközileg is elismert Hidrológiai Közlöny hasábjain. Társaságukat tehát tények minősítik. Olyan tények, amelyekre büszke lehet a magyar vízügyes társadalom. És olyan tények, amelyek önbizalmat és erőt adhatnak a jelen, sőt a jövő feladatainak a végrehajtásához.

Köszönöm - hazánk nevében is - eddigi tevékenységüket. Kívánom, hogy hasznosan töltsék itt, Szegeden az időt. Közgyűlésük váljon újabb mérföldkövé Társaságuk életében s valamennyiőjüket serkentse alkotásra. A közjó érdekében.